

KUNNALLISVAALIOPAS 2008

Sisällys

1. Taustaksi
2. Sitoutumattomat Suomessa
3. Kunnallisvaalit
4. Kunnallisvaalien aikataulu
5. Valitsijayhdistyksen perustaminen
6. Yhteislistan muodostaminen
7. Asiakirjojen jättäminen
8. Ehdokkaiden hankinta
9. Kunnallisvaalien rahoitus
10. Kuntavaalien mainonta
11. Tärkeitä vaaleihin liittyvä toimenpiteitä
12. Kuntayhtymien vaalit

Liitteet	Ehdokasasettelulomakkeet
	Liite 1 Ehdokkaan suostumus ja vakuutus
	Liite 2 Ehdotus valitsijayhdistyksestä
	Liite 3 Valitsijayhdistyksen perustamisasiakirja
	Liite 4 Ehdotus valitsijayhdistyksen ehdokaslistaksi
	Liite 5 Ilmoitus yhteislistasta

Liite 6	Ilmoitus ehdokkaan vaalirahoituksesta
---------	---------------------------------------

1. Taustaksi

Suomen Sitoutumattomat ry on perustettu v. 1991 Suomessa toimivien sitoutumattomien yhteistyöelimeksi. Kun sitoutumattomien työ tapahtuu pääasiassa kuntatasolla, yhdistyksen tärkeimpiä tehtäviä on luoda verkostoja kunnissa jo nyt toimivien sitoutumattomien ryhmien välillä ja auttaa uusien ryhmien perustamisessa niihin kuntiin, joissa ei vielä ole toimivaa sitoutumatonta ryhmää.

Kunnassa vaikuttaminen tapahtuu pääasiassa päättävissä luottamuselimissä. Kunnallisvaaleissa valtuutettujen paikkoja saaneet puolueet, yhteislistat ja valitsijayhdistykset jakavat keskenään lautakunta- ja muiden luottamuselinten luottamushenkilöpaikat. Tällä oppaalla pyritään helpottamaan sekä vanhojen että uusien sitoutumattomien yhteislistojen ja valitsijayhdistysten valmistautumista kunnallisvaaleihin. Oppaan laatiminen on tapahtunut Suomen Sitoutumattomat ry:n hallituksen työnä. Toivomme kaikille sitoutumattomille menestystä kunnallisvaaleissa.

2. Sitoutumattomat Suomessa

Puolueisiin sitoutumattomia on kuntien valtuustoissa nykyään noin 420. Yhteislistat ja valitsijayhdistykset keräsivät kuntavaaleissa 2004 yhteensä 78437 ääntä. Kaikki eivät ole Suomen Sitoutumattomat ry:n jäseniä, mutta toimivat yhteisin periaattein.

Jos tarkastellaan kunnallisvaalien tuloksia kohdan ”muut valitsijayhdistykset” mukaan, on sitoutumattomien valtuutettujen määrä vähentynyt 70-luvun alussa yleisen politisoitumisen myötä, mutta kaksinkertaistunut 80-luvulla. Ja vuoteen 1992 mennessä määrä oli taas kaksinkertaistunut. Tähän päivään vuoden 1992 kuntavaaleista sitoutumattomilla yhteislistoilla ja valitsijayhdistyksillä valittujen valtuutettujen määrä on kasvanut 30 %.

Vuonna 1972 valittiin sitoutumattomia vain neljään vaalipiiriin, mutta jo vuonna 1988 valittiin sitoutumattomia kaikkiin 15 vaalipiiriin. Vuoden 1980 kunnallisvaaleista on sitoutumattomien valtuutettujen määrä kaksinkertaistunut ja äänimäärä kolminkertaistunut vuoden 1992 kuntavaaleissa. Vuoden 2004 kuntavaaleissa äänimäärä laski, koska Helsingissä äänimäärä laski lähes 20 000:lla, mutta kasvoi jokin verran muissa vaalipiireissä.

Vuoden 1991 eduskuntavaaleissa oli Uudenmaan vaalipiirissä Puolueisiin Sitoutumattomien yhteislista. Vuoden 1995 eduskuntavaaleissa sitoutumattomia ehdokkaita oli koko maassa eri vaalipiireissä yhteensä 51. Suhteellisesti ottaen listat menestyivät kohtalaisesti ja paremmin kuin pienet puolueet, vaikka eivät yltäneetkään eduskuntapaikkaan.

Vaalilait on laadittu puolueille helpoiksi toimia ja sitoutumattomille yhteislistoille hankaliksi. Lisäksi vain eduskuntapuolueet saavat vaalirahoitusta verovaroista. Ne voivat käyttää puoluetuella palkattujen henkilöiden työpanosta vaaleissa.

Sitoutumattomia ei ole aina hyväksytty Yleisradion vaaliohjelmiin eikä lehdistökään ole noteerannut yhteislistoja. Suomen Sitoutumattomat teki kantelun Yleisradiosta oikeusasiamiehelle, jonka tekemän päätöksen jälkeen sitoutumattomille ryhmille on annettu yhdessä eduskuntaan kuulumattomien puolueiden kanssa ohjelma-aikaa Yleisradion ohjelmissa, tosin ei mitenkään tasapuolisesti.

Suomen Sitoutumattomat ry:n yhtenä tarkoituksena on yhdistää maassa jo olevien ja uusien sitoutumattomien ryhmien työtä ja luoda tällä maahan myös puolueeton vaihtoehto.

3. Kunnallisvaalit

Kunnallisvaaleja säätelee Suomen perustuslaki (731/1999 11.6.1999), kuntalaki (365/1995 17.3.1995) ja vaalilaki (714/998 2.10.1998). Tässä oppaassa on otettu huomioon tämän hetkinen lainsäädäntö.

Perustuslaki määrittelee vaali- ja osallistumisoikeudet (14§):

”Jokaisella Suomen kansalaisella, joka on täyttänyt kahdeksantoista vuotta, on oikeus äänestää valtiollisissa vaaleissa ja kansanäänestyksessä. Vaalikelpoisuudesta valtiollisissa vaaleissa on voimassa, mitä siitä erikseen säädetään tässä perustuslaissa.

Jokaisella Suomen kansalaisella ja maassa vakinaisesti asuvalla ulkomaalaisella, joka on täyttänyt kahdeksantoista vuotta, on oikeus äänestää kunnallisvaaleissa ja kunnallisessa kansanäänestyksessä sen mukaan kuin lailla säädetään. Oikeudesta muutoin osallistua kuntien hallintoon säädetään lailla.

Julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon.”

Kuntalaki määrittelee kunnallisvaalit (9 §), valtuutettujen lukumäärän (10 §), varavaltuutetut (11 §), äänioikeuden ja äänestysoikeuden (26 §), kunnallisen kansanäänestyksen (30 §), kansanäänestysaloitteen (31 §), yleinen vaalikelpoisuuden (33 §) ja vaalikelpoisuuden valtuustoon (34 §).

Valtiollisiin vaaleihin liittyy myös laki ehdokkaan vaalirahoituksen ilmoittamisesta (414/2000 15.5.2000).

Menettelyn kunnallisvaaleissa säätelee vaalilaki. Kunnallisvaalit toimitetaan joka neljäs vuosi lokakuun neljäntenä sunnuntaina. pidetään joka neljäs

vuosi. Seuraavat kunnallisvaalit toimitetaan siis sunnuntaina **26.10.2008**.
Vaalien ennakkoäänestysaika kotimaassa on **15.10.2008- 21.10.2008** ja
ulkomailla **15.10.2008- 18.10.2008**.

Korkein kuntavaalien äänestysprosentti 79,4 % oli vuonna 1964. Sen jälkeen
äänestysprosentti on laskenut:

Kuntavaalit	Äänestysprosentti	Josta ennakkoon äänestäneitä
1988	71 %	18 %
1992	71 %	38 %
1996	61 %	35 %
2000	56 %	38 %
2004	59 %	39 %

4. Kunnallisvaalien aikataulu

Kunnallisvaalilaki määrittelee tarkkaan vaalien eri vaiheet.

Kunnallisvaaleihin valmistautumisen kannalta tärkeät ajankohdat v. 2008 ovat seuraavat:

16.9.2008 ennen klo 16	Vaaliasiamiehet antavat ehdokashakemukset sekä ilmoituksen yhteislistasta kuntien keskusvaalilautakunnalle.
25.9.2008	Ehdokaslistojen yhdistelmät (ml. ehdokasnumerot) vahvistetaan kuntien keskusvaalilautakunnassa.
15.10.2008	Ennakkoäänestys alkaa kotimaassa
21.10.2008	Ennakkoäänestys loppuu kotimaassa
26.10.2008	Vaalitoimitus äänestysalueilla

Tarkempi aikataulu määräajoista ja toimenpiteistä löytyy sivulta:
www.vaalit.fi/uploads/dqkz0.pdf

5. Valitsijayhdistyksen perustaminen

Kun sitoutumaton on päättänyt ryhtyä ehdokkaaksi kunnallisvaaleissa, ensimmäinen tehtävä on valitsijayhdistyksen perustaminen.

Perustamisasiakirjat ovat seuraavat:

- a) Ehdokkaan suostumus ja vakuutus (liite 1)

Jokainen ehdokas joutuu täyttämään ja allekirjoittamaan suostumuksen ja vakuutuksen.

- b) Ehdotus valitsijayhdistyksen ehdokaslistaksi (liite 2)

Jokaisesta ehdokkaasta täytetään huolellisesti lomake, jonka tiedot tulevat sellaisenaan ehdokaslistojen yhdistelmään. Arvo, ammatti tai toimi saadaan ilmoittaa enintään kahta ilmaisua käyttäen.

Etunimen rinnalla tai sen sijasta voidaan käyttää myös yleisesti tunnettua puhuttelunimeä tai myös etunimeä lyhennettynä.

c) Valitsijayhdistyksen perustamisasiakirja (liite 3)

Jokaisen ehdokkaan osalta on tehtävä valitsijayhdistyksen perustamisasiakirja, johon on kerättävä vähintään kymmenen kunnassa äänioikeutettuna olevan jäsenen nimi. Koska aina on mahdollisuus, että joku kirjoittaa nimensä useampaan listaan, on hyvä, jos nimiä kerätään enemmän. (esim. 12). Mikäli nimi on useammalla listalla, kunnallisvaalilautakunnan on poistettava nimet kaikista listoista, jolloin lista saattaa jäädä vajaaksi.

Valitsijayhdistyksen perustamisasiakirjassa on valittava myös valitsijayhdistyksen asiamies ja hänelle varamies, joiden ei tarvitse olla valitsijayhdistyksen allekirjoittajia. On kuitenkin huomattava, että vaalilain mukaan jokaisessa valitsijayhdistyksessä on oltava eri asiamies ja varamies.

Valitsijayhdistyksen vaaliasiamies ei saa olla vaalipiirilautakunnan eikä kunnan keskusvaalilautakunnan jäsenenä tai varajäsenenä.

Valitsijayhdistys perustetaan laatimalla päivätty ja allekirjoitettu perustamisasiakirja, jossa on oltava seuraavat tiedot:

- 1) maininta siitä, mitkä kunnallisvaalit ovat kyseessä;
- 2) ehdokkaan nimi ja arvo, ammatti tai toimi enintään kahta ilmaisua käyttäen;
- 3) jokaisen jäsenen nimi, syntymäaika ja osoite;
- 4) jokaisen jäsenen allekirjoittama vakuutus siitä, että hän on kysymyksessä olevissa vaaleissa asianomaisessa kunnassa äänioikeutettu;
- 5) valitsijayhdistyksen vaaliasiamiehen ja hänen varamiehensä nimi ja yhteystiedot.

d) Valitsijayhdistyksen ehdokashakemus (liite 4)

Kun varsinainen valitsijayhdistyksen ehdokaslista on valmis, tulee asiamiehen/varamiehen allekirjoittaa keskusvaalilautakunnalle osoitettu ehdokashakemus valitsijayhdistyksen ehdokaslistan julkaisemisesta ja vakuutettava siinä, että ehdokas on vaalikelpoinen ja että valitsijayhdistyksen jäsenet ovat itse allekirjoittaneet perustamisasiakirjan.

Hakemus on samalla ilmoitus yhteislistan muodostamisesta muiden samaan aikaan jätettävien valitsijayhdistysten listojen kanssa.

6. Yhteislistan muodostaminen

Valitsijayhdistykset voivat muodostaa keskenään yhteislistan. Sitä varten valitsijayhdistysten asiamiehet/varamiehet allekirjoittavat keskusvaalilautakunnalle osoitetun ilmoituksen valitsijayhdistysten yhteislistasta (liite 5).

Yhteislista laaditaan sen jälkeen kun kaikki ehdokkaat ovat selvillä ja heidän valitsijayhdistystensä listat ovat valmiit.

Yhteislistassa ehdokkaat on lueteltava sinä järjestyksessä, mihin heidät ehdokaslistan yhdistelmässä tulee asettaa. Normaalisti se on aakkosjärjestys, vaikkei siitä vaalilaissa olekaan määräystä.

Yhteislistan tulee valita yhteislistan asiamies ja varamies, joiden tulee olla jonkun valitsijayhdistyksen asiamiehiä. Asiamiehillä on oikeus seurata äänten laskemista keskusvaalilautakunnassa.

Lisäksi ilmoituksessa pitää tehdä ehdotus ehdokaslistojen yhdistelmään otettavasta nimestä, johon tulee sisältyä sana yhteislista. Nimi ei saa olla sopimaton, merkitykseltään yleistävä eikä muutenkaan harhaanjohtava. Nimitykseen voi aina sisältyä yhdistysrekisteriin merkitty nimi, jonka käyttämiseen yhteislistan muodostaneet valitsijayhdistykset ovat saaneet yhdistykseltä todisteellisen luvan. Jos paikkakunnalla on rekisteröity sitoutumattomien yhdistys, yhdistys antaa luvan, jonka muotoa ei ole tarkasti määritelty.

Mikäli nimikysymys tulee ongelmaksi paikkakunnilla, joilla ei ole omaa rekisteröityä yhdistystä. Suomen Sitoutumattomat ry voi antaa yhdistyksensä nimen käyttöön (esim. Suomen Sitoutumattomat yhteislista). Luvan antaa pyydettäessä yhdistyksen hallitus.

7. Asiakirjojen jättäminen

Yhteislistan asiamies ja/tai varamies jättää kaikki edellisessä luvussa kerrotut asiakirjat kunnan keskusvaalilautakunnalle **viimeistään tiistaina 16.9.2008 ennen klo 16.00**. Keskusvaalilautakunta kuuluttaa määräajoista ja paikoista erikseen kuten kunnallisista kuulutuksista on määrätty. Yleensä on kuitenkin hyvä jättää asiakirjat jo vähän aikaisemmin, jotta ne voidaan käydä läpi keskusvaalilautakunnan puheenjohtajan tai sihteerin kanssa. Tällöin selviää asiakirjoissa mahdollisesti olevat puutteet ja ne voidaan korjata jo ennen määräajan täyttymistä.

Määräajan jälkeen keskusvaalilautakunta käy käsittelemään asiakirjoja ja käsittelyn aikana saattaa tulla esille seikkoja, joissa keskusvaalilautakunta joutuu ottamaan yhteyttä valitsijayhdistyksen ja / tai yhteislistan asiamiehiin mahdollisten korjausten ja täydennysten tekemistä varten.

Lopullisten ehdokaslistojen yhdistelmä on keskusvaalilautakunnan toimesta laadittava **viimeistään torstaina 25.9.2008** pidettävässä kokouksessa, jolloin myös ehdokkaiden numerot selviävät. Vaalilain mukaan ehdokaslistan

yhdistelmään arvotaan ensin puolueiden listat, sen jälkeen yhteislistat ja lopuksi yksittäiset valitsijayhdistykset.

Kun kunnallisvaaleissa ei monillakaan paikkakunnilla ole muita kuin sitoutumattomien yhteislistoja, voidaan sitoutumattomien ehdokkaiden numerot käytännössä yhteislistan osalta tietää jo kunnan ehdokkaiden lukumäärän selvittyä. Silloin pitää kuitenkin muistaa, että numero 1 ei ole vaaleissa käytössä.

8. Ehdokkaiden hankinta

Kunnallisvaaleihin osallistumisen kannalta työläin ja aikaa vievin vaihe on kunnallisvaaliehdokkaiden hankinta. Se tulee aloittaa mahdollisimman aikaisin, mieluummin jo ennen vaalivuotta. Käytäntö on osoittanut myös, että lopullinen ehdokaslista valmistuu vasta juuri ennen lopullisten asiakirjojen jättöpäivää.

Vaalilain mukaan ehdokkaiden määrä saa olla enintään valtuutettujen puolitoistakertainen määrä. Jos valtuutettuja valitaan esim. 17, ehdokkaita saa olla enintään 25, ei 26.

Lisäksi ehdokashankinnassa tulee ottaa huomioon esteellisyysäädökset. Esteellisyys kannattaa tarkistaa rajatapauksissa erikseen.

Monilla paikkakunnilla sitoutumattomat ovat ainoa vaihtoehto poliittisille puolueille. Sitoutumattomat ovat myös vaihtoehto ehdokkaille, koska monet ihmiset haluavat osallistua oman kuntansa päätöksentekoon, mutta eivät halua olla puolueiden jäseniä. Nämä halukkaat ehdokkaat meidän tulee vain löytää.

Ehdokkaiden etsintä tapahtuu paikkakunnan sitoutumattoman yhdistyksen tai sitoutumattomien valtuutettujen muodostaman ryhmän kautta. Monilla paikkakunnilla sitoutumattomien ryhmä on syntynyt yhden tai muutaman innokkaan vetäjän toimesta.

Paikkakunnasta riippuen ehdokasetsintää voi tehdä usealla eri tavalla. Joillakin paikkakunnilla on jo valmiina olemassa yhdistys, joka vastaa vaalityöstä ja myös ehdokashankinnasta. Jollain paikkakunnilla on valmiina perusjoukko, jota vain laajennetaan vaaleihin. Etsinnässä tärkeistä seikkoja on ehdokkaiden hakeminen kunnan eri osista, eri ammattiryhmistä ja erilaisten harrastusten parista. Myös erilaisten yhdistysten jäsenistä löytyy usein hyviä ehdokkaita.

Hyvänä apuna ehdokkaita etsittäessä on kunnan kartta ja äänestysaluejako. Kun vaaleissa on tarkoitus kerätä yhteislistalle mahdollisimman paljon ääniä, ehdokkaita kannattaa hakea tasaisesti kunnan eri osista ja eri äänestysalueilta. Kunnallisvaaleissa ehdokkaat saavat yleensä eniten ääniä omalta asuinalueeltaan, vaikka osa ehdokkaista kerääkin ääniä varsin tasaisesti kunnan eri osista. Tärkeää on, että eri alueilta on molempia

sukupuolia edustavia ehdokkaita ja että ehdokkaiden ikärakennekin on monipuolinen. Myös ammattiin liittyvät sidosryhmät ovat tärkeitä esimerkiksi opettajilla ja terveysalan henkilöstöllä.

Kunnallisessa päätöksenteossa tarvitaan myös eri alojen asiantuntemusta. Työelämän ammattitaitoja tarvitaan myös kunnallisissa luottamustehtävissä. Ehdokkaita etsittäessä kannattaa käydä läpi eri ammattiryhmät. Monilla sitoutumattomilla ryhmillä ehdokasjoukossa on vankkaa ammattitaitoa ja asiantuntemusta, jolle myös äänestäjät antavat arvoa.

Ehdokkaita on syytä etsiä myös erilaisten seurojen, yhdistysten ja harrastusten piiristä. Kuntavaalit ovat voimallisesti henkilövaalit. Koska seurojen ja yhdistysten jäsenistölle ehdokas on tuttu, on äänen ohjaaminen tutuille ja luotetuille helpompaa. Myös monelle yhdistykselle on tärkeää saada oma ehdokas valituksi ja tätä seikkaa voidaan käyttää hyväksi esim. vaalimainonnassa.

Myös paikkakunnan eri työpaikat ovat ehdokkaiden etsinnän kannalta tärkeitä. Työtoverit tuntevat ehdokkaan ja häntä on helppo äänestää. Erityisesti isot työyhteisöt on syytä käydä tarkasti läpi ja hakea sieltä sopivia ehdokkaita.

Vaikka yhteislistan kannalta on tärkeinä valita ehdokkaat siten, että yhteislista saa paljon ääniä, on käytännön ehdokasasettelussa otettava huomioon se, etteivät ehdokkaat "syö" toistensa ääniä. Tällöin myös vältetään turhaa keskinäistä kilpailua oman yhteislistan sisällä. Paras tulos saavutetaan valitsemalla ehdokkaat eri alueilta, eri ammattiryhmistä ja erilaisten taustaryhmien piiristä.

Ehdokashankinnassa on otettava huomioon myös vaalikelpoisuus.

Vaalikelpoinen kunnan luottamustoimeen on henkilö:

- 1) jonka kotikunta kyseinen kunta on
- 2) jolla on jossakin kunnassa äänioikeus kunnallisvaaleissa sinä vuonna, jona valtuutetut valitaan tai vaali muuhun luottamustoimeen toimitetaan ja
- 3) joka ei ole holhouksen alainen.

Vaalikelpoinen valtuustoon ei ole:

- 1) valtion virkamies, joka hoitaa välittömästi kunnallishallintoa koskevia valvontatehtäviä
- 2) kunnan palveluksessa oleva henkilö, joka toimii kunnanhallituksen tai lautakunnan tehtäväalueen johtavassa tehtävässä tai sellaiseen rinnastettavassa vastuullisessa tehtävässä
- 3) kunnan määräämisvallassa olevan yhteisön tai säätiön palveluksessa oleva henkilö, joka asemaltaan voidaan rinnastaa 2 kohdassa tarkoitettuun kunnan palveluksessa olevaan henkilöön eikä
- 4) kuntayhtymän jäsenkunnan valtuuston osalta kuntayhtymän palveluksessa oleva henkilö, joka asemaltaan voidaan rinnastaa 2 kohdassa tarkoitettuun kunnan palveluksessa olevaan henkilöön.

Edellä tarkoitettussa palvelussuhteessa oleva on vaalikelpoinen valtuutetuksi, jos palvelussuhde päättyy ennen kuin valtuutettujen toimikausi alkaa.

9. Kunnallisvaalien rahoitus

Kunnallisvaaleja tuskin voidaan käydä ilman vaalimainontaa ja mainonta vaatii rahaa. Rahoituksen järjestäminen on sitoutumattomien ryhmien osalta vaikeaa, koska rahoitus on lähes kokonaan itse kerättävä.

Yleisin tapa kerätä vaalirahoitusta on ns. ehdokasmaksut eli jokainen ehdokas sijoittaa yhteiseen vaalikassaan yhteismainonnan kustannukset. Maksun suuruus on riippuvainen yhteislistan yhteisestä mainosbudjetista, joten vaihteluvälikin on ollut suuri (30 - 180 euroa). Henkilökohtainen vaalimainonta on kuulunut yleensä ehdokkaan taustaryhmien tai ehdokkaan itse kustannettavaan osaan, johon sitoutumattomien yhteislista ei osallistu rahallisesti. Markkinointiapua on toki annettu esim. henkilökohtaisen mainosjakelun hoitamisessa talkootyönä, järjestämällä esim. vaalimainosten yhteisjakelua tai keräämällä lehtiin ehdokkaiden itse kustantamia mainoksia yhteen paremman näkyvyyden saavuttamiseksi.

Paikkakunnilla, joilla sitoutumattomat ryhmät ovat jo pitkään toimineet, kunnallisvaalirahoitusta on järjestetty ns. kunnallisjärjestömaxun kautta. Edellisen vaalikauden luottamusmiespalkkioista on kerätty tietty prosenttiosuus (5 - 20 %) bruttopalkkioista kunnallisjärjestön vaalikassaan, joka on sitten käytetty ehdokasmaksun lisäksi tai sijaan yhteislistan kuntavaalimainonnan kuluihin. Tämä maksu on nykyään verotonta tuloa luottamushenkilölle. Jos kunta hoitaa tämän rahansiirron sitoutumattomalle yhdistykselle, se yleensä hoitaa ilmoituksen verottajalle. Muussa tapauksessa se on tehtävä itse.

Tukea ovat joissain tapauksissa antaneet myös muut ehdokasta lähellä olevat taustayhteisöt, mutta pääosin nekin ovat keskittyneet omien ehdokkaitensa tukemiseen.

Sitoutumattomien ryhmien piirissä on yleistä myös lahjoitusten kerääminen. Mainosmateriaaleja yms. on kerätty lahjoituksina, mainokset on tehty ja suunniteltu itse sekä ne on jaettu talkootyönä. Näin toimien vaalirahoituksen järjestäminen ei ole tullut ylivoimaiseksi tekijäksi kunnallisvaaleihin osallistumisessa.

Pitkällä tähtäyksellä sitoutumattomat ryhmät on perustettu jatkuvaan työskentelyyn. Tällöin on syytä harkita myös oman sitoutumattoman kunnallisjärjestön perustamista ja sen rekisteröintiä. Näin myös järjestön rahoitus saadaan jatkuvaksi ja pitkäjänteiseksi. Yhdistys voi kerätä sekä jäsenmaksuja että ns. kunnallisjärjestömaxuja luottamustehtävistä ja lisäksi vaaliehdokkailta erillisiä ehdokasmaksuja. Normaaliin yhdistystoimintaan liittyy myös taloutta kohentavien tilaisuuksien, joiden tuottoja voidaan käyttää myös vaalityön tukemiseen.

Valitsijayhdistyksen toiminta voidaan rinnastaa rekisteröidyn puolueen toimintaan, koska yhdistyksen tavoitteena on saada ehdokas valituksi luottamustehtävään. Voidaan myös katsoa, että valitsijayhdistyksen varsinaisena tarkoituksena on vaikuttaa valtiollisiin asioihin. Tällöin valitsijayhdistyksenkin toiminta on yleishyödyllistä toimintaa. Verotuksen kannalta ei ole merkitystä sillä, kuinka pysyväksi valitsijayhdistys on perustettu ja tuleeko ehdokas valituksi. Näin ollen valitsijayhdistyksen saamaa vaaliavustusta voidaan pitää verosta vapaana lahjana.

Ehdokkaan valitsemiseksi perustetun tukiryhmän hallinnoimia varoja voidaan pitää erityiseen tarkoitukseen varattuna varallisuuskokonaisuutena. Tukiryhmää voidaan siten pitää verotuksessa yhteisönä (TVL 3 §). Tukiryhmän tavoitteena on saada ehdokas valituksi luottamustehtävään. Tämän vuoksi voidaan katsoa, että ehdokkaan tukiryhmän varsinaisena tarkoituksena on vaikuttaa valtiollisiin asioihin. Ehdokkaan tukiryhmän toiminta on siten yleishyödyllistä toimintaa. Verotuksen kannalta ei ole merkitystä sillä, kuinka pysyväksi tukiryhmä on perustettu ja tuleeko ehdokas valituksi. Ehdokkaan tukiryhmän saamaa vaaliavustusta voidaan pitää verosta vapaana lahjana.

Ehdokkaalle maksettu vaaliavustus on veronalainen lahja, jos samalta antajalta kolmen vuoden aikana saadun avustuksen määrä nousee 3 400 euroon tai sen yli. Kun lahjan arvo nousee edellä mainittuun määrään, on lahjansaajan annettava lahjaveroilmoitus. Mainittua summaa pienemmistä lahjoista veroilmoitusta ei tarvitse tehdä.

Tämän lisäksi ehdokas on velvollinen ilmoittamaan saamansa vaaliavustuksen myös kunnan keskusvaalilautakunnalle kunnallisvaalien osalta tai oikeusministeriölle muiden vaalien osalta (Laki ehdokkaan vaalirahoituksen ilmoittamisesta 414/2000).

Ehdokkaan vaalimainonnasta saatavan edun voidaan periaatteessa katsoa tulevan sekä ehdokkaan että yhteislistan hyväksi. Käytännössä näitä etuja on kuitenkin mahdotonta erottaa toisistaan. Näin ollen ehdokkaalle ei yleensä synny veronalaista etua siitä, että vaalimainonnan menoja on maksanut muu kuin ehdokas itse.

Vaalimenojen ei voida katsoa liittyvän niin läheisesti ehdokkaan tulonhankkimistoimintaan, että vaalimenot voitaisiin vähentää ehdokkaan veronalaisista tuloista. Sen vuoksi vaalimenoja on pidettävä vähennyskelvottomina menoina.

Laki ehdokkaan vaalirahoituksen ilmoittamisesta (414/2000) tuli voimaan 15.5.2000. Sen mukaan velvollinen tekemään ilmoituksen vaalikampanjansa rahoituksesta (vaalirahoituksesta) on valitsijayhdistyksen vaaliasiamies tai tämän varamies ja kunnallisvaaleissa valtuutetuksi ja varavaltuutetuksi valittu.

Ilmoitus on tehtävä kunnallisvaaleissa kunnan keskusvaalilautakunnalle ja muissa vaaleissa oikeusministeriölle kahden kuukauden kuluessa vaalien

tuloksen vahvistamisesta. Ilmoitus voidaan laatia oikeusministeriön vahvistaman kaavan (767/2000) mukaiselle lomakkeelle, josta ministeriössä on laadittu Word- ja Pdf-muodossa olevat lomakkeet. Ilmoitus on oikeusministeriössä tai kunnan keskusvaalilautakunnassa sellaisenaan julkinen.

Ilmoituksessa on oltava ainakin seuraavat tiedot:

- 1) maininta siitä, mitkä vaalit ovat kyseessä;
- 2) ehdokkaan täydellinen nimi ja hänet asettaneen puolueen nimi tai maininta siitä, jos ehdokas on valitsijayhdistyksen ehdokas;
- 3) ehdokkaan vaalikampanjan kokonaiskulut; sekä
- 4) ehdokkaan vaalikampanjan rahoitus eriteltynä
 - a) toisaalta ehdokkaan omiin varoihin sekä
 - b) toisaalta ehdokkaan, hänen tukiryhmänsä ja muun hänen tukemisekseen perustetun yhteisön saamaan ulkopuoliseen tukeen ryhmiteltynä yksityishenkilöiltä, yrityksiltä, puoluejärjestöiltä ja muilta vastaavilta päätahoilta saatuun tukeen.

Erikseen on ilmoitettava kunkin yksittäisen tuen arvo ja sen antajan nimi, jos tämä arvo on kunnallisvaaleissa vähintään 1000 euroa. Yksityishenkilön nimeä ei saa ilmoittaa ilman hänen nimenomaista suostumustaan, jos hänen antamansa tuen arvo jää alle mainitun rajan.

Ilmoitus ehdokkaan vaalirahoituksesta (lomake)

Vaaliavustusten ja vaalimenojen käsittely verotuksessa: katso verohallituksen ohje nro 1721/38/2004, 27.9.2004. (www.vero.fi)

Rahankeräysluvat: Uusi rahankeräyslaki (255/2006) voimaan 1.7.2006. Katso Poliisin sivut.

10. Kuntavaalien mainonta

Kunnallisvaalien mainonta on hyvin riippuvainen käytettävissä olevasta rahoituksesta. Talkootyöllä on monesti merkittävä rooli.

Yleisin yhteismainontamuoto on lehdissä julkaistavat yhteisilmoitukset. Niiden määrän ratkaisee tietysti käytettävissä oleva rahoitus, mutta olisi tärkeää, että ainakin 1-2 yhteisilmoitusta voitaisiin julkaista yhteisellä rahoituksella. Lehtimainonta on kuntavaaleissa kallein kustannus. Vaalien alla lehdet rakentavat erikoispaketteja, joita kannattaa tehokkaasti käyttää hyväksi. Myös ehdokkaiden itse kustantamat lehtimainokset kannattaa kerätä yhteen, sillä keskittämistä annetaan monissa lehdissä erikoisalennuksia. Suuremmat ilmoituskokonaisuudet eivät myöskään häviä lehden sivuille ja näin näkyvyys paranee. Erityisesti kannattaa muistaa saman mainoksen toistojen merkittävät alennukset.

Kuntavaaleissa käytetään myös julistemainontaa, joka kunnasta riippuen on täysin vapaata tai sitten ohjattu vaaleja varten rakennetuille kunnallisille mainostauluille. Kuvallisen yhteisjulisteen teko on varsin kallista, mutta se voidaan korvata myös itse tehdyillä julisteillakin. Nykyinen kopiotekniikka antaa siihen hyvät mahdollisuudet. Niissä kunnissa, joissa ulkomainonta julkisilla alueilla on ohjattu kunnallisiin mainostauluihin, kunkin listan mainospaikka mainostauluissa arvotaan. Kunnallisen vaalimainonnan läpivienti edellyttää myös yhteislistan osalta oman mainospaikan täyttämistä joko painetulla julisteella tai sitten itse tehdyllä. Tyhjä paikka ei anna luotettavaa kuvaa yhteislistasta.

Ulkomainontaa käytettäessä on muistettava myös määrääjat, jotka samoin kuin paikat ilmoitetaan kunnissa asiamiehille. Yhteislistan on valittava vastuuhenkilöt hoitamaan julisteiden paikalle laitto ja poisotto määräaikojen puitteissa sekä valvomaan niiden kunto nähtävillä olo aikana. Rikottujen mainosten tilalle pitää vaihtaa uudet mahdollisimman pikaisesti. Ohjeet ulkomainonnasta saa kunnan keskusvaalilautakunnalta.

Varsin yleinen tapa hoitaa vaalimainontaa on yhteinen lehti tai muu jaettava tai postitettava mainosmateriaali. Vaalibudjetin rajoissa on tehtävä hyvissä ajoin suunnitelma tämän osan toteuttamisesta, sillä materiaalin pitäisi olla valmiina ennakoäänestyksen alkaessa. Kun mainosmateriaaliin kuuluu yleisesti myös ehdokkaiden numerot, jotka saadaan virallisesti vasta 25.9.2008 jälkeen ja ennakoäänestys alkaa jo 15.10.2008, ei aikaa ole paljon hukattavaksi. Lehden ja muun mainosmateriaalin valmistus, sen painaminen ja jakelu pitää olla sovittu ja tehty jo etukäteen. Tällöin vaalien muuhun mainontaan, joka perustuu paljon vapaaehtoiseen talkootyöhön, jää riittävästi aikaa, sillä varsinainen vaalipäivä on vasta 26.10.2008.

Vaalimainontaa suunniteltaessa on otettava huomioon myös vaalien alla järjestettävät, joko omat tai muiden järjestämät keskustelu- ja muut yleisötilaisuudet. On tärkeää, että omat ehdokkaat ovat mukana tilaisuuksissa. Kun tilaisuuksia on joillakin paikkakunnilla varsin paljon, on osallistujat ehkä syytä jo etukäteen sopia. Erityisesti vaalien alla pidettävät erityisalojen keskustelutilaisuudet edellyttävät jopa oman edustajan valmennusta ko. tilaisuutta varten. Muutenkin omien ehdokkaiden valmennukseen kannattaa panostaa. Myös muissa tilaisuuksissa sitoutumattomien kannattaa olla esillä esim. markkinoilla, toreilla ja muissa katutilaisuuksissa.

Nykyisin myös radiomainonta antaa uusia mahdollisuuksia vaalimainontaan. Mikäli vaalibudjetti antaa mahdollisuuden, sitäkin kannattaa miettiä. Se on kuitenkin vaikea mainontamuoto.

Kunnallisvaalimainonnassa kannattaa kiinnittää huomiota myös tiettyyn yhdenmukaisuuteen. Yhteislistan mainokset ja myös ehdokkaiden omat mainokset kannattaa suunnitella tietyn peruslinjan mukaisesti. Silloin äänestäjät liittyvät tietyn mainoksen myös tiettyyn yhteislistaan. Selviä ohjeita on vaikea antaa. Yhteislistasta tulee kuitenkin kaikkien käyttäjä samaa

nimitystä tai tunnusta. Ehdokkaiden omissa mainoksissa tulee näkyä myös yhteislistan nimi tai tunnus. Myös Suomen Sitoutumattomat ry:n tunnusta voi käyttää sitoutumattomien ryhmien mainonnassa.

Erityisesti pitää huolehtia siitä, että erotutaan puolueiden listoista ja niille menneistä ns. sitoutumattomista, jotka keräävät ääniä puolueille.

11. Muita vaaleihin liittyviä toimenpiteitä

Kunnallisvaaliehdokkaiden hankinta tulee aloittaa mahdollisimman aikaisin. Ennen varsinaisten ehdokaslistojen jättöä ehdokkaiden on syytä pitää yhteisiä tilaisuuksia, joissa sovitaan kunnallisvaaleissa ajettavista yhteisistä asioista (kunnallisvaaliohjelma), yhteismainonnasta ja muusta yhteistoiminnan järjestämisestä.

Yhteisen mainonnan takia ehdokkaiden valokuvat on hyvä kerätä jo ennen elokuun loppua, jotta yhteismainokset, lehdet ja julisteet voidaan valmistella julkaisukuntoon. Valokuvien koko kannattaa myös sopia etukäteen, jotta ne olisivat samankokoisia ja -laatuisia. Kannattaa pohtia myös ratkaisua, että kaikki ehdokkaat käyvät samassa valokuvaamossa, jolloin ehdokkaiden kuvat ovat mahdollisimman tasalaatuisia. On myös muistettava, että jos mainonnassa käytetään värikuvia, niin kaikkien kuvien on oltava värillisiä. Jos tyydytään halvempaan mustavalkoiseen mainontaan, värikuvastakin saa kohtuullisen mustavalkoisen kuvan. Hyvä valokuva on ensiarvoisen tärkeä. Kuvan tulee olla myös digitaalisessa muodossa painoja varten.

Kun äänestäjät entistä enemmän äänestävät ennakkoon vaalimainonnasta vastaavien on erityisesti otettava huomioon, että pääosa mainoksista on kunnossa jo ennakkoäänestyksen alkaessa. Myös osa lehtimainonnasta on sijoitettava jo ennakkoäänestyksen alkuun, koska niistä, jotka äänestävät 40 % äänestää ennakkoon. Muun mainonnan osalta on kuitenkin hyvä olla selkeä suunnitelma myös ennakkoäänestyksen ja vaalipäivän väliselle ajalle. Tämän suunnitelman pitää myös joustaa, sillä kokemus on osoittanut, että myös mainostamistilanteet saattavat nopeasti muuttua.

Ulkomainonnan osalta on muistettava valita vastuuhenkilöt, jotka laittavat mainokset, valvovat niiden kuntoa mainonnan ajan ja poistavat mainokset määräaikana. Vastuuhenkilöiden yhteystiedot on annettava tukijoukoille, joiden tulee raportoida rikotuista mainoksista vastuuhenkilöitä.

Kunnallisvaaleihin liittyy myös vaalivalvojaiset. Yhteislistan ehdokkaiden ja tukijoukkojen on syytä seurata vaalipäivän iltana vaalitulosten laskentaa esim. yhteisessä vaalivalvojaistilaisuudessa.

Myöhempiä kunnallisvaaleja varten on syytä kerätä kaikki vaaleissa syntynyt materiaali tulevaa käyttöä varten. Vaalitulos on myös syytä huolella analysoida sekä äänestysalueittain että ehdokaskohtaisesti vaalien jälkeen. Keskusvaalilautakunnat tulostavat vaalien tulokset ehdokaskohtaisesti ja yhteislistan asiamies saa ne vaalien jälkeen keskusvaalilautakunnalta

käyttöön. Käytäntö on opettanut, että tulosten tarkka tutkiminen antaa hyvää tietoa tulevia kunnallisvaaleja varten.

12. Kuntayhtymien vaalit

Kuntayhtymiin valitaan jäsenet vaalien tuloksen perusteella yhdistämällä saman puolueen tai ryhmän äännet kaikissa kuntayhtymään kuuluvissa kunnissa. Suomen Sitoutumattomien jäsenenä on sitoutumattomia alueellisia yhdistyksiä, joiden tehtävänä on muodostaa alueellisia yhdistyksiä, jotka varmistavat, että alueen kuntien sitoutumattomien yhteislistojen äännet lasketaan yhteen kuntayhtymien (maakuntaliitot, sairaanhoitopiirit, Suomen Kuntaliitto, koulutuskuntayhtymät jne.) vaaleissa.

Yhteenlasku voidaan varmistaa siten, että kuntien sitoutumattomat yhdistykset liittyvät alueellisen yhdistyksen jäseniksi tai että kaikki listan ehdokkaat liittyvät alueellisen yhdistyksen henkilöjäseniksi. Mikäli alueellista yhdistystä ei ole perustettu, on mahdollista liittyä yhdistys tai henkilöjäseneksi Suomen Sitoutumattomat ry:hyn, joka on valtakunnallinen yhdistys. Tämä asia on hyvä varmistaa jo ennen ehdokaslistojen jättämistä. Yhteyttä voi tässä asiassa ja muissa kysymyksissä ottaa yhdistyksen varapuheenjohtajaan Heidi Mikkolaan, puh 050 549 1597 tai sähköpostilla heidi.mikkola(at)iki.fi.

Suomen Sitoutumattomat ry toivoo kaikille Suomen sitoutumattomille ryhmille tämän kunnallisvaalioppaan myötä hyvää menestystä syksyn 2008 kunnallisvaaleissa.

Kaikki valitsijayhdistysten ehdokasasettelulomakkeet löydät osoitteesta:
www.vaalit.fi/22387.htm

Suomen Sitoutumattomat ry:n kotisivut:
www.sitoutumattomat.fi

Liitteet 1 - 5: Ehdokasasettelulomakkeet

liite 1
Ehdokkaan suostumus ja vakuutus

liite 2
Ehdotus valitsijayhdistyksestä

liite 3
Valitsijayhdistyksen perustamisasiakirja

liite 4
Ehdotus valitsijayhdistyksen ehdokaslistaksi

liite 5
Ilmoitus yhteislistasta

Liite 6: **Ilmoitus ehdokkaan vaalirahoituksesta**

**VALITSIJAYHDISTYKSEN EHDOKKAAN
SUOSTUMUS JA VAKUUTUS**

Kunnallisvaalit

Vaalipäivä

Kunta	Kunnan nimi
Valitsijayhdistyksen ehdokas	Nimi ¹⁾
	Arvo, ammatti tai toimi ²⁾
	Henkilötunnus
Valitsijayhdistyksen vaaliasiamies	Nimi ¹⁾
Vaaliasiamiehen varamies	Nimi ¹⁾
Suostumus ja vakuutus	Suostun valitsijayhdistyksen, jonka vaaliasiamieheksi ja varamieheksi on valtuutettu yllä mainitut henkilöt, ehdokkaaksi ja ottamaan vastaan valtuutetun toimien sekä vakuutan, etten näissä vaaleissa ole suostunut toisen valitsijayhdistyksen enkä puolueen ehdokkaaksi. Paikka ja päiväys
	Ehdokkaan allekirjoitus

¹⁾ Sukunimi ensin

²⁾ Enintään kaksi ilmaisua

EHDOTUS
valitsijayhdistyksen ehdokaslistaksi

Kunnallisvaalit

Vaalipäivä

Valitsijayhdistyksen ehdokas	Nimi ¹⁾
	Arvo, ammatti, toimi ²⁾
	Henkilötunnus ³⁾

¹⁾ Sukunimi ensin

²⁾ Enintään kaksi ilmaisua

³⁾ Ehdokkaan henkilötunnusta ei oteta ehdokaslistojen yhdistelmään

**VALITSIJAYHDISTYKSEN
PERUSTAMISASIAKIRJA**

Lehden nro	Lehtiä yht.
------------	-------------

Vaalipäivä

Kunta	Kunnan nimi
Valitsijayhdistyksen ehdokas	Nimi ¹⁾
	Arvo, ammatti tai toimi ²⁾
Valitsijayhdistyksen vaaliasiamies	Nimi ¹⁾
	Yhteystiedot ³⁾
Vaaliasiamiehen varamies	Nimi ¹⁾
	Yhteystiedot ³⁾

Allekirjoittaneet ovat perustaneet valitsijayhdistyksen, asettaneet ehdokkaaksi yllä mainitun henkilön ja valtuuttaneet valitsijayhdistykselle yllä mainitun vaaliasiamiehen ja varamiehen.

Olemme tässä kunnassa näissä vaaleissa äänioikeutettuja henkilöitä.

Paikka ja päiväys

Valitsijayhdistyksen jäsen	Allekirjoitus
	Nimen selvennys ja jäsenen syntymäaika
	Osoite
Valitsijayhdistyksen jäsen	Allekirjoitus
	Nimen selvennys ja jäsenen syntymäaika
	Osoite
Valitsijayhdistyksen jäsen	Allekirjoitus
	Nimen selvennys ja jäsenen syntymäaika
	Osoite

- 1) Sukunimi ensin
- 2) Enintään kaksi ilmaisua
- 3) Osoite: koti/työ, puhelin/fax: koti/työ

	Osoite
--	--------

	Osoite
--	--------

	Osoite
--	--------

	Osoite
--	--------

VALITSIJAYHDISTYKSEN EHDOKASHAKEMUS

Kunnallisvaalit

Vaalipäivä

kunnan keskusvaalilautakunnalle ¹⁾

Valitsijayhdistys, jonka vaaliasiamies allekirjoittanut on, pyytää, että valitsijayhdistyksen ehdokaslista julkaistaisiin ehdokaslistojen yhdistelmässä. ²⁾

Vakuutan, että valitsijayhdistyksen nimeämä ehdokas on vaalikelpoinen ja että valitsijayhdistyksen jäsenet ovat itse allekirjoittaneet perustamisasiakirjan.

- Samalla ilmoitan valitsijayhdistysten muodostaneen yhteislistan niiden valitsijayhdistysten kanssa, jotka on mainittu kunnan keskusvaalilautakunnalle samanaikaisesti tämän hakemuksen kanssa annetussa ilmoituksessa. (Tätä ei rastieta, jollei ilmoitusta yhteislistasta ole annettu.)

Paikka ja päiväys

Vaaliasiamiehen allekirjoitus ja nimen selvennys

¹⁾ Kunnan keskusvaalilautakunnan nimi.

²⁾ Hakemukseen liitetään myös ilmoitus varaehdokkaasta, mikäli varaehdokas vaalilain 157 §:ssä tarkoitettujen sopuvaalien varalta on asetettu.

Liitteet

Valitsijayhdistyksen perustamisasiakirja
Ehdotus valitsijayhdistyksen ehdokaslistaksi
Ehdokkaan suostumus ja vakuutus

**ILMOITUS YHTEISLISTASTA
lisälehtineen**

Lehden nro	Lehtiä yht.
------------	-------------

Vaalipäivä

Yhteislistan vaaliasiamies	Nimi ¹⁾
	Yhteystiedot ²⁾
Vaaliasiamiehen varamies	Nimi ¹⁾
	Yhteystiedot ²⁾
Ehdotus yhteislistan nimitykseksi	

Ilmoitamme, että jäljempänä mainittujen ehdokkaiden valitsemiseksi perustetut valitsijayhdistykset ovat muodostaneet yhteislistan, jonka vaaliasiamiehenä ja hänen varamiehenään valtuutamme toimimaan yllä mainitut valitsijayhdistysten asiamiehet.

Ehdokkaat on luettelut siinä ääriestvksessä. iohon heidät ehdokaslistoien vhdistelmässä tulee asettaa.
Paikka ja päiväys

Ehdokas	Nimi ¹⁾
	Valitsijayhdistyksen vaaliasiamiehen allekirjoitus
Ehdokas	Nimi ¹⁾
	Valitsijayhdistyksen vaaliasiamiehen allekirjoitus
Ehdokas	Nimi ¹⁾
	Valitsijayhdistyksen vaaliasiamiehen allekirjoitus
Ehdokas	Nimi ¹⁾
	Valitsijayhdistyksen vaaliasiamiehen allekirjoitus
Ehdokas	Nimi ¹⁾
	Valitsijayhdistyksen vaaliasiamiehen allekirjoitus

¹⁾ Sukunimi ensin

²⁾ Osoite: koti/työ, puhelin/fax: koti/työ

¹⁾ Sukunimi ensin

¹⁾ Sukunimi ensin

¹⁾ Sukunimi ensin

¹⁾ Sukunimi ensin

¹⁾ Sukunimi ensin

¹⁾ Sukunimi ensin

Kunnallisvaalit

Kunta	Kunnan nimi
Valitsijayhdistyksen ehdokas	Nimi ¹⁾
	Arvo, ammatti tai toimi ²⁾
	Henkilötunnus
Valitsijayhdistyksen vaaliasiamies	Nimi ¹⁾
Vaaliasiamiehen varamies	Nimi ¹⁾
Suostumus ja vakuutus	Suostun valitsijayhdistyksen, jonka vaaliasiamieheksi ja varamieheksi on valtuutettu yllä mainitut henkilöt, ehdokkaaksi ja ottamaan vastaan valtuutetun toimien sekä vakuutan, etten näissä vaaleissa ole suostunut toisen valitsijayhdistyksen eikä puolueen ehdokkaaksi Paikka ja päiväys
	Ehdokkaan allekirjoitus

